

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РЕЛОКЕЙТУ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Гордієнко Євгенія Петрівна

доктор філософії, старший викладач кафедри управління персоналом
та підприємництва ННІ «Інститут державного управління»
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

Український бізнес опинився у надзвичайно складному становищі, оскільки повномасштабне вторгнення Росії завдає тяжких наслідків сфері господарювання, яка ще фактично не оговталась від карантинних обмежень пов'язаних з пандемією. При цьому у сучасних реаліях, робота підприємців в усіх сферах життєдіяльності, як ніколи важлива для держави.

Наукою державного управління доведено, що малий та середній бізнес мають високу здатність пристосовуватись до вимог часу, динамічність та лояльність [5]. При цьому, завдання держави – створення сприятливих умов для розвитку інноваційного та конкурентоспроможного сектору малого і середнього підприємництва. У сучасних умовах в Україні, мова йде скоріше про «виживання» і збереження бізнесу, ніж про розширення і розвиток, бо наслідки повномасштабного воєнного конфлікту ще не можуть бути в повній мірі оцінені аналітиками [1].

За загальними тенденціями структура господарювання змінилась на користь неприбуткових організацій, так, за перші п'ять місяців війни з усієї кількості зареєстрованих юридичних осіб 22% мають статус прибутковості, а 78 % припадає на неприбуткові організації (благодійні фонди, департаменти органів місцевого самоврядування, громадські організації). Окрім того, новим явищем для економіки України стало територіальне переміщення великого, малого та середнього бізнесу з регіонів, у яких ведуться бойові дії та з тимчасово окупованих територій. Всі об'єкти господарювання, відповідно до цього критерію, можна поділити на кілька типів: ті, що залишились у місці провадження господарської діяльності, ті, що працюють у гібридному режимі (частково дистанційно) і ті, що здійснили релокейт – змінили місце провадження діяльності і переєструвалися в іншому регіоні.

В цьому контексті важливим є напрям провадження господарської діяльності. Наприклад, особливості ІТ-індустрії дають можливість бути флагманом дистанційної, або гібридної роботи; а сфера капітального будівництва (92%), виробництва товарів (90%), тобто ті, для яких переїзд в інший регіон складний, або неможливий взагалі залишились на місцях. При цьому, сфера обслуговування та надання послуг більш мобільна в рамках держави. Лідерами серед регіонів, в яких зареєстровано найбільше прибуткових організацій за п'ять місяців повномасштабного вторгнення стали: м. Київ – 93; Львівська область – 54; Дніпропетровська область – 41; Івано-Франківська область – 35; Хмельницька область – 33; Одеська область – 27. Суттєво поживавився процес реєстрації фізичних осіб-підприємців, серед областей, лідерами стали: Київська – 716, Житомирська – 297, Сумська – 214, Чернігівська – 176 [3].

Такі результати аналітичних досліджень відображають проведення системної та оперативно сформованої політики державної підтримки – сукупності правових, організаційних, фінансових заходів регулювання підприємницької діяльності, яка передбачає, свідоме формування органами державної влади та місцевого самоврядування відповідних інструментів підтримки бізнесу, зокрема, створення стимулів, використання матеріальних, фінансових та інших ресурсів, що залучаються

для його суб'єктів. Пріоритетність державного регулювання та підтримки підприємництва в умовах війни зумовлює необхідність переходу від прямого адміністративного сприяння до формування сприятливого економічного і соціального середовища щодо удосконалення механізмів та інструментів стимулювання розвитку суб'єктів бізнесу [2].

Одним із комплексних важелів у системі державної підтримки бізнесу під час воєнних дій стала державна програма релокейту. Цей інструмент жодного разу не використовувався за часи незалежності України у такому масштабі. Релокація – процес складний для бізнесу та підприємств (особливо, у сфері будівництва, або виробництва) в будь-який час, але в умовах війни необхідний для його збереження.

Процес переїзду підприємницької діяльності активно відбувався майже одразу від початку воєнних дій: за два місяці 1171 українських підприємств розпочали процес евакуації своїх виробництв. Понад 400 компаній частково або повністю перевезли свої потужності, з них 216 відновили роботу. Ще близько 500 підприємців шукають майданчики для розміщення.

Нормативно-правовою базою для реалізації програми релокейту бізнесу є Розпорядження Уряду України від 25.03.2022 № 246-р «Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію». Цілком доцільно, що пріоритетними в отриманні державної підтримки з релокейту є підприємства стратегічно важливого значення, що виготовляють продукцію першої необхідності для забезпечення потреб військових, територіальної оборони та цивільного населення, хоча дана програма є відкритою для усього без винятку бізнесу, що знаходиться у зоні ризику та активних бойових дій, в тому числі зі штатом 10-20 осіб.

Переходячи до конкретики, є необхідним, варто виділити конкретні організаційно-логістичні заходи, з яких складається пакет державної підтримки релокейту: підбір місця розташування для потужностей підприємства; допомога з перевезенням на нову локацію; сприяння в розселенні працівників та пошуку нових співробітників; підтримка у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту.

Відповідно до державної програми, здійснюється переміщення підприємств в один з дев'яти регіонів (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, Волинська та Рівненська області). Наразі передбачено, що після завершення бойових дій підприємства повернуться на первинні локації та дадуть поштовх відбудови економіки в територіальних громадах.

Передовою є інформаційно-аналітичне забезпечення діючої програми релокейту: ДП «Прозорро. Продажі» спільно з маркетплейсом E-Tender розробило IT-систему, яка дозволяє не лише подавати заявки підприємствам, що потребують переміщення, а ще й тим компаніям, які готові сприяти: надати місце для розміщення, чи інші активи. Платформа дозволить не лише збирати та опрацьовувати такі запити, а й моніторити онлайн процес переїзду, який реалізовуватимуть Міністерство економіки спільно з Мінінфраструктури, Укрзалізницею, Укрпоштою та іншими учасниками. Така опція дає можливість виявити складнощі у процесі, та усунути їх. Для реалізації проекту з релокації світовий вендор Microsoft Corporation надав у користування хмарні сервіси в межах загальної програми підтримки державних органів та бізнесу. Це дозволило забезпечити інфраструктуру рішення для автоматизації процесів релокації українських підприємств [4].

З високою вірогідністю, доцільно прогнозувати, що такий важливий індикатор

економічного та соціального розвитку країни, який, серед іншого, залежить і від успішності та активності місцевого бізнесу, як рівномірний розвиток регіонів поки що не буде на високих позиціях. Але не дивлячись на безпрецедентні кризові явища в економіці України, спричинених вторгненням Росії, представники різних видів господарської діяльності виявляючи гнучкість та динамічність швидко пристосовуються до нових реалій, усвідомлюючи відповідальність за наповнення бюджету та робочі місця та соціальну рівновагу в державі.

Список використаних джерел:

1. Відродження українського бізнесу під час війни: аналітика у 5 інфографіках. Дія Бізнес. Центр розвитку інновацій. Офіс з розвитку підприємництва та експорту URL: <https://vkursi.pro/news/content/vidrodzhennia-ukrainskoho-biznesu-pid-chas-viyny-analityka-u-5-infohrafikakh-358988>.
2. Коваль Л.П., Мельник В.В. Соціальна відповідальність бізнесу в контексті кризових явищ у виробничій сфері. Економіка і суспільство. 2018. Вип. 19. С. 417-421.
3. Малий бізнес поступово повертається до роботи / Офіційний сайт Європейської бізнес асоціації, 2022 URL.: <https://eba.com.ua/malyj-biznes-postupovo-povertayetsya-do-roboty/>.
4. Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 р. № 305 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/305-2022-%D0%BF#Text>.
5. Yevheniia Hordiienko, Olga Prykhodko State Support of Entrepreneurial Activity During the War in Ukraine. SSP Modern Economics, State and Public Administration (ISSN 2806-1950), Volume 1 Issue 1, Jul-Dec 2022. URL: <https://ssp.ee/index.php/mespa/article/view/75/75>.